

Utlåtande 2012:25 RVIII (Dnr 328-1221/2011)

Minnesmärke/monument till minne av offren för den transatlantiska slavhandeln och Sveriges deltagande i denna

Motion (2011:39) av Awad Hersi (MP)

Kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

Motion (2011:39) av Awad Hersi (MP) om ”Minnesmärke/monument till minne av offren för den transatlantiska slavhandeln och Sveriges deltagande i denna” anses besvarad med hänvisning till vad som anförs i detta utlåtande.

Föredragande borgarrådet Madeleine Sjöstedt anför följande.

Ärendet

Awad Hersi (MP) har i en motion (2011:39) föreslagit ett minnesmärke/monument till minne av offren för den transatlantiska slavhandeln och Sveriges deltagande i denna.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, kulturnämnden, utbildningsnämnden och Afrosvenskarna i Stockholm.

Stadsledningskontoret anser att arbetet mot rasism och diskriminering är prioriterade frågor för Stockholms stad, samtidigt som frågan om ett minnes-

märke/monument över offren för den transatlantiska slavhandeln och Sveriges delaktighet i denna är en nationell fråga.

Kulturnämnden anser att frågan om ett monument/minnesmärke är en nationell fråga och således en fråga för staten snarare än för Stockholms stad.

Utbildningsnämnden anser att skolan redan idag har ett uppdrag att motverka rasism och diskriminering samt att arbeta för ett demokratiskt samhälle varför en centralt initierad utbildningsinsats angående Sveriges roll i den transatlantiska slavhandeln inte kan anses motiverad.

Afrosvenskarna i Stockholm anser att ett minnesmärke/monument över offren till följd av den transatlantiska slavhandeln och Sveriges inblandning i slavhandeln bör resas av Stockholms stad. Afrosvenskarna i Stockholm framhåller att ett monument/minnesmärke skulle underlätta arbetet mot rasism.

Mina synpunkter

Den transatlantiska slavhandeln är ett mörkt kapitel i den europeiska historien och som motionären framhåller även i den svenska. Även om Sveriges inblandning i slavhandeln var av en helt annan omfattning än andra europeiska länders. Inte desto mindre har de rasistiska tankestrukturerna som möjliggjorde slavhandeln präglat det svenska samhället. Rasismen är tyvärr ingen historisk företeelse.

Alla människors lika värde är en grundbult i en demokrati. Diskriminering på grund av etnicitet, sexualitet och kön måste motarbetas på alla möjliga sätt och betraktas som oacceptabla företeelser i ett jämlikt, jämställt och fritt samhälle.

Detta är också grundläggande för Stockholms stad. Människor med religioner, kulturer, etnisk härkomst och språk avvikande från majoritetssamhällets ska välkomnas hit och här erbjudas en tillvaro fri från rasism och diskriminering. Enligt min övertygelse är en sådan politik också vägen till ett samhälle i välstånd.

När det gäller motionärens förslag om ett minnesmärke/monument så delar jag remissinstansernas principiella hållning att det är statens ansvar att bedöma då frågan är en nationell angelägenhet.

Motionärens önskan om att Stockholms stad initierar en skolkampanj för att informera om Sveriges inblandning i den transatlantiska slavhandeln anser jag är ett sådant uppdrag som redan finns för skolan, men då i den bredare bemärkelsen att motverka all form av diskriminering och verka för ett demokratiskt samhälle.

Bilagor

1. Reservationer m.m.
2. Awad Hersis (MP) motion om minnesmärke/monument till minne av offren för den transatlantiska slavhandeln och Sveriges del i denna

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation anfördes av borgarråden *Karin Wanngård* och *Tomas Rudin* (båda S) enligt följande.

Vi föreslår att kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

1. Delvis bifalla motionen
2. Att därutöver anföras:

Det är en viktig motion som belyser en mörk del i vår svenska historia och som inte får glömmas bort. I Stockholm finns en rad minnesmärken och monument för att minnas och hedra offren som varit utsatta för oföretter som har begåtts i vår historia. Så bör det även göras i detta ärende till minne av offren för den transatlantiska slavhandeln och Sveriges deltagande i densamme såsom motionären beskriver.

Vi uppmanar därför Stockholms stad att uppmärksamma Regeringen på det motiönären lyfter fram i motionen.

Att historieböckerna som finns i skolorna också behandlar detta mörka kapitel i svensk historia tar vi för självklart, om så inte är fallet bör det åtgärdas omgående.

Reservation anfördes av borgarrådet *Daniel Helldén* (MP) enligt följande.

Jag föreslår kommunstyrelsen föreslå kommunfullmäktige besluta att

1. Bifalla motionen
2. Anföras följande

Det finns all anledning att särskilt uppmärksamma Sveriges del i slavhandeln med afrikaner. Under nära 200 år var Sverige en slavhandlarnation och det arvet är en grund till rasism och diskriminering, som den tar sig uttryck i dag. Skolans uppdrag, som det beskrivs i läroplan och kursplaner är brett och allomfattande. Men trots att uppdraget redan är att verka för ett demokratiskt samhälle och lyfta fram viktiga historiska skeenden för att skapa förståelse för vår samtid, är det motiverat att göra särskilda satsningar. Det har gjorts tidigare och görs kontinuerligt inom en rad olika ämnen och frågor.

Kommunstyrelsen delar borgarrådsberedningens uppfattning och föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

Motion (2011:39) av Awad Hersi (MP) om ”Minnesmärke/monument till minne av offren för den transatlantiska slavhandeln och Sveriges deltagande i denna” anses besvarad med hänvisning till vad som anförs i detta utlåtande.

Stockholm den 8 februari 2012

På kommunstyrelsens vägnar:
STEN NORDIN

Madeleine Sjöstedt

Ylva Tengblad

Reservation anfördes av *Karin Wanngård, Roger Mogert, Tomas Rudin och Maria Östberg Svanellind* (alla S) med hänvisning till reservationen av (S) i borgarrådsberedningen.

Reservation anfördes av *Stefan Nilsson* (MP) med hänvisning till reservationen av (MP) i borgarrådsberedningen.

Reservation anfördes av *Karin Rågsjö* (V) enligt följande.

Jag föreslår att kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

1. Besvara motionen genom att skriva till regeringen om behovet av ett minnesmärke/monument till minne av offren för den transatlantiska slavhandeln
2. Därutöver framföra följande

Sveriges och Stockholms roll i den transatlantiska slavhandeln är en mörk fläck i vår historia, som inte får gömmas undan utan måste lyftas fram och diskuteras i skolan och i samhällsdebatten. Vi måste våga se kopplingen mellan kolonialismen och vår tids rasism.

Kopplingen mellan samhällseliten och nazismen i vårt land under tidigare decennier är väl belagd, liksom rasbiologin och tvångssteriliseringarna. Tyvärr lever idéer kvar om att människor med mörk hud skulle vara sämre än människor med ljus hud.

Resultatet av dessa människofientliga värderingar ser vi i den diskriminering som drabbar människor i vardagen, när de söker bostad, arbete eller vill gå på krogen. Dess

yttersta konsekvens är rasistiska mord, som vi tyvärr även i nutid har drabbats av i Sverige.

Vi bör därför noga lyssna på Afrosvenskarnas uppfattning, att ett minnesmärke till minne av offren för slavhandeln skulle vara viktig för att motverka den rasism som idag drabbar stockholmare med afrikanskt ursprung.

Frågan om ett transatlantiskt minnesmärke är i första hand en fråga för staten. I ärendet kan vi se en samsyn om behovet av att bekämpa diskrimineringen och menar att det bästa sättet att besvara motioner är att uppmärksamma regeringen på förslaget om ett minnesmärke och gärna föreslå att det placeras i Stockholms stad. Men vi utsluter inte att kommunen kan ta ett initiativ i frågan om vi inte får gehör hos staten.

ÄRENDET

Awad Hersi (MP) har i en (2011:39) föreslagit ett minnesmärke/monument till minne av offren för den transatlantiska slavhandeln och Sveriges deltagande i denna. Motionären vill att staden tar sitt ansvar i denna fråga då Stockholm, enligt motionären, var huvudkontor för Svenska Afrikanska Kompaniet som grundade ett slavfort i Ghana på 1600-talet samt Västindiska Kompaniet som drev svenska slavön S:t Barthelemy under 1700- och 1800-talet. Det finns enligt motionären i Stockholm idag fasta egendomar som skapades med hjälp av slavhandeln, till exempel Skönstaviks herrgård i Sköndal vid Drevviken.

Motionären menar att avsaknaden av ett minnesmärke/monument för den transatlantiska slavhandeln försvårar arbetet med att motverka rasism och främlingsfientlighet i Sverige. Motionären föreslår att Stockholms stad upprättar ett värdigt minnesmärke/monument för att hedra offren för det transatlantiska slaveriet och slavhandeln och påminna om Sveriges deltagande i denna. Utformning och placering av monumentet samt planering och genomförande av upplysningskampanjen görs i samråd med afrosvenska organisationer i Stockholm.

Motionären föreslår vidare att Stockholms stad ska initiera en upplysningskampanj som inriktar sig till eleverna i Stockholms skolor för att stärka vetenskapen om den transatlantiska slavhandeln och Sveriges roll däruti.

BEREDNING

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, kulturnämnden, utbildningsnämnden och Afrosvenskarna i Stockholm.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 14 september 2011 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsledningskontoret anser att rasism och främlingsfientlighet ska motverkas och att invandringen berikar Stockholm. Det är positivt, välkommet och nödvändigt att människor söker sig till Stockholm. Stockholm representerar en mångfald av kulturer och människors olikheter bör ses som en tillgång. Som arbetsgivare har Stockholms stad tydliga mål och åtaganden i syfte att säkerställa att stadens anställda motsvarar befolkningens sammansättning.

Genom stadens Nelson Mandela-pris uppmärksammas enskilda personer, förening-

ar, institutioner och andra initiativtagare som verkar för goda exempel som ökar integrationen i Stockholm. Priset delades ut för fjortonde gången 2011 och gick till Föreningen Internationella bekantskaper för att ha skapat både digitala och fysiska mötesplatser som syftar till integration och ökad förståelse mellan människor med olika bakgrunder.

Stadsledningskontoret sympatiserar med motionärens syfte att uppmärksamma och informera om kränkningar som olika folkgrupper utsatts för genom historien. Det gör staden bäst genom sitt arbete för en god integration och respekt för mänskliga rättigheter och åtgärder mot diskriminering samt genom att dessa delar av historien uppmärksammas i stadens skolundervisning i enlighet med gällande läroplan. Att staden därutöver skulle engagera sig som huvudman för ett minnesmärke/monument av det slag som motionären efterlyser är, enligt stadsledningskontoret, inte att rekommendera. Förslaget om ett sådant minnesmärke/monument är en nationell fråga. Att Stockholms stad, som huvudstad, är säte för olika verksamheters huvudkontor, medför inte att Stockholm som stad har ett särskilt ansvar för organisationernas verksamhet genom den svenska historien.

Stadsledningskontoret anser inte att staden ska vara huvudman för ett minnesmärke/monument till minne av offren för den transatlantiska slavhandeln och Sveriges deltagande i denna.

Kontoret anser mot denna bakgrund att motionen anses besvarad med vad som anförts ovan.

Kulturnämnden

Kulturnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 27 september 2011 att godkänna kulturförvaltningens tjänsteutlåtande.

Reservation anfördes av Mats Berglund (MP), *bilaga 1*.

Kulturförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 1 september 2011 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen instämmer med motionären vad gäller vikten av att uppmärksamma de oförrätter som olika grupper upplevt genom historien och alltjämt gör. Det är också viktigt att belysa Sveriges roll i ett historiskt och nutida perspektiv. Kulturförvaltningen anser att frågeställningen inte har en direkt koppling till Stockholms stad utan snarare bör uppmärksammas på nationell nivå. Kulturförvaltningen har dock varken ett uppdrag eller ekonomiska medel som möjliggör ett uppsättande av ett monument.

Förvaltningen anser att den transatlantiska slavhandeln skulle kunna vara ett tema för Stockholmskällan, där stadens kulturarvsinstitutioner samverkar med skolan – där skolelever på grundskola och gymnasium själva skulle kunna forska om slavhandeln.

Utbildningsnämnden

Utbildningsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 18 augusti 2011 att godkänna utbildningsförvaltningens tjänsteutlåtande.

Reservation anfördes av Per Olsson (MP), *bilaga 1*.

Utbildningsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 19 juli 2011 har i huvudsak följande lydelse.

Att verka för demokratiska värden och motverka kränkningar och diskriminering av alla slag är ett viktigt uppdrag för skolan. Att fostra eleverna i demokrati och förmedla kunskaper om allas lika värde är en av hörnstenarna i skolans uppdrag. Även om den upplysningskampanj som föreslås i motionen är behjärtansvärd så menar förvaltningen att skolan redan har ett tydligt uppdrag att motverka rasism i alla former och ser därför ingen anledning att från centralt håll genomföra en särskild utbildningsinsats inom detta område.

Afrosvenskarna i Stockholm

Afrosvenskarna i Stockholms yttrande den 15 oktober 2011 har i huvudsak följande lydelse.

Afrosvenskarna i Stockholm menar att ett uppmärksammande av Sveriges inblandning i den transatlantiska slavhandeln skulle vara betydelsefullt för att motverka den rasism som förekommer gentemot personer med afrikanskt ursprung i Stockholm.

Organisationen menar att personer med afrikanskt ursprung är särskilt drabbade av rasism och att detta understöds av statistik om gruppens hälsa, situation på arbetsmarknaden, inkomster, boendeförhållanden, utsatthet för hatbrott och gruppens politiska representation. Enligt Afrosvenskarna i Stockholm har detta sin förklaring i de intellektuella och ekonomiska förhållanden som uppstod i och med den transatlantiska slavhandeln.

Afrosvenskarna i Stockholm anser att Stockholm bör följa i andra europeiska städers fotspår och resa ett minnesmärke/monument till minne av offren i den transatlantiska slavhandeln. De vill med sitt yttrande stödja motionärens förslag till ett minnesmärke/monument i Stockholm.

RESERVATIONER M.M.

Kulturnämnden

Reservation anfördes av Mats Berglund (MP) till förmån för eget förslag till beslut enligt följande.

Att bifalla motionen

Att ett forskningsteam kring den transatlantiska slavhandeln införs i Stockholm

Att därutöver anföra:

Som motionären visar har frågeställningen kring den transatlantiska slavhandeln en tydlig Stockholmsförankring. Det är rimligt att Staden tillför medel för att under 2011 – FN:s år för människor av afrikansk ursprung – upprätta ett minnesmärke för att hedra offren för den transatlantiska slavhandeln, samt att genom informationsarbete såväl i skolorna som i övriga samhället arbeta för en större kunskap om Stockholms och Sveriges roll i slavhandelns historia.

Utbildningsnämnden

Reservation anfördes av Per Olsson (MP) enligt följande.

Det finns all anledning att särskilt uppmärksamma Sveriges del i slavhandeln med afrikaner. Under nära 200 år var Sverige en slavhandlarnation och det arvet är en grund till rasism och diskriminering, som den tar sig uttryck i dag. Skolans uppdrag, som det beskrivs i läroplan och kursplaner är brett och allomfattande. Men trots att uppdraget redan är att verka för ett demokratiskt samhälle och lyfta fram viktiga historiska skeenden för att skapa förståelse för vår samtid, kan det vara motiverat att göra särskilda satsningar. Det har gjorts tidigare och görs kontinuerligt inom en rad olika ämnen och frågor.

2008 tog Delegationen för mänskliga rättigheter i Sverige initiativ för att uppmärksamma Sveriges historia som slavhandlarnation. De tog då fram ett läromedel med namnet ”Slaveri då och nu” som skickades till 2 000 svenska högstudier och gymnasier. Att säkerställa att det läromedlet finns tillgängligt på alla skolor i Stockholm stad vore ett sätt att garantera att denna kunskap finns och kommer elever till del.

KOMMUNFULLMÄKTIGE

Motioner

2011:39

2011:39

Motion av Awad Hersi (MP) om minnesmärke/monument till minne av offren för den transatlantiska slavhandeln och Sveriges deltagande i denna

Dnr 328-1221/2011

Sveriges deltagande i det transatlantiska slaveriet och slavhandeln, ett av världshistoriens enskilt största brott, tillhör det förglömda och undanträngda i svensk historia. Få är medvetna om Sveriges och Stockholms roll i den transatlantiska slavhandeln, samtidigt som den rasism mot människor av afrikanskt ursprung som den gav upphov till tar sig alltmer extrema uttryck. Det visade sig senast i de händelser som utspelat sig på två av Sveriges mest respekterade lärosäten, Lunds universitet och Malmö högskola, där elever använde den transatlantiska slavhandeln som bakgrund för chockerande rasistiska påhitt.

I september 1647 anlände fyra förslavade afrikanska barn till Stockholm som resultat av den första svenska slavhandelsexpeditionen till Afrika med 150 kidnappade afrikaner som såldes i Västindien och ett "varuprov" med de fyra barnen som överlämnades till rikskanslern Axel Oxenstierna i Stockholm. Slavhandelsexpeditionens organisatör var Louis de Geer, Stockholms rikaste köpman, med officiell svensk auktorisation. Så inleddes en lång period av svenskt deltagande i den transatlantiska slavhandeln och berikande från det transatlantiska slavsystemet.

Stockholm var huvudkontor för både 1600-talets Svenska Afrikanska Kompani som grundade ett slavfort i Ghana och 1700/1800-talets Västindiska Kompani som drev den svenska slavön S:t Barthelemy. Hovet, regeringen, adeln och köpmannaeliten stod hela tiden bakom den avskyvärda åderlåtningen av Afrika och dess folk. Det finns än idag i vår närhet i Stockholm fasta egendomar skapades med hjälp av transatlantisk slavhandel till exempel Sköstaviks herrgård i Sköndal vid Drevviken.

Genom samverkan med och strategiska exportvaror, i synnerhet järn, till de ledande europeiska slavhandelsländerna byggde Stockholms köpmannaelit upp sina rikedomar. Från slavhandelsepoken härstammar beteckningen ”skepps-broadeln”. Svenskt järn användes som bytesvaror för slavhandelstransaktionerna, i vapnen för att jaga fast oskyldiga afrikaner, att slå dem i bojor och till arbetsredskapen på andra sidan Atlanten. Sveriges och Stockholms roll i den transatlantiska slavhandelsekonomin var betydande.

Att under detta år ta ett sådant beslut skulle vara viktigt eftersom 2011 av FN:s generalförsamling förklarats som det Internationella året för människor av afrikanskt ursprung. Det tema för året som antagits av FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter är ”erkännande, rättvisa, utveckling”.

Vidare har FN:s generalförsamling i enhälligt antagna resolutioner beslutat om ett minnesmärke i FN:s högkvarter i New York till minne av det transatlantiska slaveriets offer och uppmanat medlemsstaterna till liknande åtgärder för att hedra slavhandelns offer och delge kunskap och förståelse för den transatlantiska slavhandelns roll och konsekvenser som ett led i bekämpande av rasism.

I Stockholm finns redan en rad minnesmärken och monument för att minnas och hedra offren för förintelsen under andra världskriget. Det är hög tid att de många miljonerna offer för den transatlantiska slavhandeln får ett minnesmärke/monument i Stockholm. Frånvaron av ett sådant sänder en signal av förnekelse och försvårar arbetet för att motverka en växande rasism och främlingsfientlighet i Sverige.

Stockholm måste ta sitt ansvar i denna fråga och 2011, FN:s år för människor av afrikanskt ursprung är den rätta tidpunkten att börja.

Med anledning av det framförda ovan beslutar fullmäktige enligt följande:

1. Att Stockholms stad upprättas ett värdigt minnesmärke/monument för att hedra offren för det transatlantiska slaveriet och slavhandeln och påminna Sveriges deltagande i denna. Monumentet kan lämpligen utformas med de första fyra kidnappade afrikanska barnen som blev offer för svensk slavhandel och placeras på en prominent plats i det centrala Stockholm, förslagsvis Mynttorget.
2. Att Stockholm stad initierar en upplysningskampanj som inriktar sig till eleverna i Stockholm skolor för att stärka vetskapen om den transatlantiska slavhandeln och Sveriges roll däruti.

3. Att utformning och placering av monumentet samt planering och genomförande av upplysningskampanjen görs i samråd med afrosvenska organisationer i Stockholm.

Stockholm den 23 maj 2011

Awad Hersi